

Możliwości doskonalenia zawodowego nauczycieli języka rosyjskiego

Wojciech Sosnowski

Praca każdego nauczyciela to nie tylko zajęcia dydaktyczne, ale również trwały proces doskonalenia zawodowego. W niniejszym artykule przedstawiamy informacje o możliwościach podnoszenia kwalifikacji przez nauczycieli rusycystów.

W Polsce obowiązek podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli jest regulowany dwiema podstawowymi ustawami – *Kartą nauczyciela* (2006) i *Prawem o szkolnictwie wyższym* (2005). W myśl art. 6 *Karty nauczyciela: nauczyciel obowiązany jest (...) dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego* i zgodnie z art. 111 *Prawa o szkolnictwie wyższym: Pracownicy dydaktyczni są obowiązani (...) podnosić swoje kwalifikacje zawodowe*. Ustawa reguluje także wymagania niezbędne do uzyskania wyższego stopnia awansu zawodowego. Nauczyciele szkolni i akademicy na każdym etapie kariery powinni podejmować działania mające na celu doskonalenie warsztatu i metod pracy oraz pogłębiać wiedzę i umiejętności służące rozwojowi zawodowemu. Ta sama zasada dotyczy pracowników dydaktycznych zatrudnionych na stanowiskach: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora lub instruktora.

Po kolejnych reformach w szkolnictwie język rosyjski w polskich szkołach (szkoły podstawowe, gimnazja, licea, technika i szkoły zawodowe głównie w województwach wschodnich) i na uczelniach zajął już swoje stałe miejsce. Wszystkie polskie uniwersytety i niektóre prywatne uczelnie wyższe prowadzą studia filologiczne lub kulturoznawcze na kierunku filologia rosyjska lub rosjoznawstwo. Oferta doskonalenia zawodowego dla nauczycieli języka rosyjskiego w Polsce stanowi ważną część rynku usług edukacyjnych i na trwałe wpisała się w kalendarz szkoleń. Analiza przeprowadzona na potrzeby niniejszego artykułu pozwala jednoznacznie stwierdzić, że nauczyciele języka rosyjskiego mają gdzie się kształcić zarówno na swój koszt, jak i bezpłatnie. Doskonalenie zawodowe nauczycieli jest finansowane z zasobów szkół, uczelni, budżetu miast, instytucji polskich i rosyjskich, projektów i grantów Polski, Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej. W dalszym ciągu za organizację kursów doskonalenia zawodowego nauczycieli odpowiadają powiatowi i wojewódzcy konsultanci w ośrodkach doskonalenia nauczycieli. Pozostawiono również funkcję doradcy metodycznego w miejskich i wojewódzkich ośrodkach doskonalenia nauczycieli.

Wśród najważniejszych instytucji i ośrodków organizujących kursy doskonalenia zawodowego znajdują się: [Rosyjski Ośrodek Nauki i Kultury przy ambasadzie RF w Warszawie](#), [Ośrodek Rozwoju Edukacji](#), [Stowarzyszenie Nauczycieli i Wykładowców Języka Rosyjskiego](#), [Stowarzyszenie „Российский дом”](#), [Warszawskie Centrum Innowacji](#)

[Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń](#), [Uniwersytet Otwarty Uniwersytetu Warszawskiego](#), ośrodki doskonalenia zawodowego w niektórych polskich miastach m. in. w Białymstoku, Ciechanowie, Gorzowie Wielkopolskim, Łodzi, Toruniu, Warszawie, Wodzisławiu Śląskim, Zielonej Górze.

Organizacje ogólnopolskie

Rosyjski Ośrodek Nauki i Kultury przy Ambasadzie RF w Warszawie organizuje regularnie (3-4 razy w roku) wspólnie z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji w Warszawie trzydniowe bezpłatne kursy, w których może wziąć udział do 30 nauczycieli szkolnych języka rosyjskiego z regionów całej Polski. Wykłady i szkolenia prowadzone są przez polskich i rosyjskich specjalistów w dziedzinie nauczania języka rosyjskiego jako obcego. Szkolenia odbywają się w Sulejówku koło Warszawy (od roku 2011 skorzystało z tej oferty ponad dwustu nauczycieli rusycystów). Przeprowadzono już siedem takich seminariów. RONiK wraz z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń organizuje co miesiąc seminaria dla nauczycieli języka rosyjskiego (tzw. Klub nauczycieli języka rosyjskiego). RONiK pomaga również polskim nauczycielom i wykładowcom języka rosyjskiego w wysyłaniu ich do Rosji na miesięczne kursy doskonalenia zawodowego organizowane przez Państwowy Instytut Języka Rosyjskiego im. A. Puszkina w Moskwie. W 2012 r. skorzystano ze wsparcia finansowego Ambasady RF w Polsce na stypendia RF dla wykładowców języka rosyjskiego na kurs w Państwowym Instytucie Języka Rosyjskiego im. A. Puszkina w Moskwie. Z inicjatywy RONiK-u w lipcu 2012 r. pierwszy raz został zorganizowany wyjazd nauczycieli języka rosyjskiego do Petersburga na kursy metodyczne. RONiK przeprowadza również inne formy doskonalenia zawodowego dla polskich nauczycieli języka rosyjskiego (np. w ramach Europejskiego Dnia Języków w Warszawie i innych miastach prowadzone są wykłady, seminaria, pokazy filmów).

Niezwykle bogatą i różnorodną ofertę proponuje powołane w 2010 r. Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli i Wykładowców Języka Rosyjskiego. Do głównych zadań stowarzyszenia należy inicjowanie i wspieranie wszelkich form badania i doskonalenia metod nauczania języka rosyjskiego oraz współpraca i wymiana doświadczeń między nauczycielami języka rosyjskiego. Stowarzyszenie prowadzi aktywną działalność na terenie całego kraju poprzez organizację konferencji, szkoleń, warsztatów, festiwali i konkursów. Jest

platformą wymiany doświadczeń pomiędzy nauczycielami szkolnymi i akademickimi z Polski i Rosji oraz umożliwiała realizację różnego rodzaju przedsięwzięć. Dzięki stowarzyszeniu podczas II Kongresu Języków Obcych PASE, który odbył się w Warszawie w dniach 10-11 maja 2013 r., przeprowadzono szereg warsztatów metodycznych dla nauczycieli języka rosyjskiego. Poza tym za pośrednictwem stowarzyszenia nauczyciele mogą uczestniczyć w wyjazdach do Rosji.

Proces doskonalenia zawodowego aktywnie wspierają wydawnictwa promujące podręczniki do nauki języka rosyjskiego. Poza polskimi wydawnictwami (głównie WSiP i PWN), które na terenie całego kraju organizują warsztaty, należy wymienić dwa najważniejsze wydawnictwa rosyjskie takie jak Русский язык; Курсы oraz Златоуст. Wydawnictwa te goszczą w Polsce kilka razy w roku i dbają o organizację warsztatów z udziałem autorów podręczników i metodyków.

Szkolenia regionalne

Niezwykle bogatą ofertę warsztatów posiada Warszawskie Centrum Innowacji Społeczno-Edukacyjnych i Szkoleń, które prowadzi konsultacje indywidualne i zbiorowe, konferencje naukowe i metodyczne, seminaria, fora, sesje, kursy doszkalające, organizuje lekcje otwarte i modelowe, prezentacje środków dydaktycznych, szkolenia e-learningowe i inne. Ważne miejsce w tej ofercie zajmuje część poświęcona doskonaleniu warsztatu nauczyciela języka rosyjskiego, która odbywa się pod kierownictwem Krystyny Kancewicz-Sokołowskiej. Oprócz warsztatów w Warszawie organizowane są również szkolenia wyjazdowe, mające na celu integrację środowiska nauczycieli języków obcych. W 2010 r. zorganizowano sesję warsztatową w miejscowości Maróz na Mazurach. Zaowocowała ona obszernym artykułem w JOwS nr 1/2012, w którym zaprezentowano wyniki pracy nauczycieli w formie banku zadań do wykorzystania w czasie rozgrzewki językowej oraz do pracy z filmem.

Stowarzyszenie „Российский дом” dzięki pozyskanym środkom finansowym w ramach projektu *Европа говорит по-русски* także wyszło z ofertą dla nauczycieli języka rosyjskiego. Organizowany ze środków grantowych klub dyskusyjny w Warszawie cieszy się wielką popularnością. Stowarzyszenie przeprowadziło szereg warsztatów metodycznych z udziałem specjalistów nauczania języka rosyjskiego. Obecnie realizowany jest projekt *E-toile – kształcenie mobilne nauczycieli*. Uczestniczą

w nim takie kraje, jak: Francja, Włochy, Holandia, Hiszpania, Anglia, Cypr, Finlandia, Szwecja, Polska i Węgry.

15 marca 2013 r. na Uniwersytecie Warszawskim odbyła się inauguracja programu, podczas której Magda Tulska-Budziak, wykładowczyni Szkoły Języków Obcych UW, przeprowadziła otwartą lekcję języka rosyjskiego. Dzięki temu programowi w kwietniu 2013 r. dwóch uczniów wyjechało do Holandii na lekcję języka rosyjskiego z udziałem młodych ludzi z Anglii, Francji, Holandii, Polski, Szwecji i Węgier. W październiku 2013 r. odbędzie się druga taka lekcja w Mediolanie. Lekcje są obserwowane i omawiane przez nauczycieli języka rosyjskiego. Ten program dowodzi, że język rosyjski, który nie jest oficjalnym językiem UE, stwarza możliwości realizowania projektów europejskich np. w ramach programu Grundtvig (projekt *E-toile*) oraz Comenius. O programie Comenius dla nauczycieli języka rosyjskiego pisała w swoim artykule *Podróże kształcą – uczymy się przez całe życie* Joanna Gregorczyk (2012; por. M. Szpotowicz, *Europejski wymiar edukacji – program Comenius w Polsce*).

Należy zaznaczyć, że wiele form doskonalenia zawodowego realizowanych jest wspólnie z nauczycielami innych języków obcych i polonistami. Dzięki temu dochodzi do owocnej wymiany doświadczeń. W poszczególnych regionach Polski można korzystać z oferty szkoleniowej dla nauczycieli języka rosyjskiego. Od dziewięciu lat w Zielonej Górze pod patronatem marszałka województwa oraz lubuskiego kuratora oświaty i pod kierownictwem Lidii Bugiery z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli organizowana jest konferencja z okazji Europejskiego Dnia Języków. Cieszy się ona dużym zainteresowaniem i popularnością wśród nauczycieli. W ubiegłym roku w konferencji pt. *Nauczyciele języków obcych wobec zmian zachodzących w szkole* wzięło udział prawie 200 osób.

W Łodzi pod kierownictwem Katarzyny Stępień, doradcy metodycznego języka rosyjskiego przy ŁCDNiKP, organizowane są warsztaty i konsultacje grupowe oraz modelowe zajęcia edukacyjne poruszające tematy takie jak:

- przygotowanie oraz przeprowadzenie testów kompetencyjnych dla uczniów szkół średnich;
- egzamin gimnazjalny z języka obcego;
- edytowanie i obróbka tekstu w celu przygotowania publikacji;
- rola piosenki na lekcjach języka obcego;
- wykorzystanie multimediów w nauczaniu języka rosyjskiego;

- indywidualizacja pracy z uczniem między innymi dyslektycznym;
- indywidualizacja pracy z uczniem uzdolnionym w kontekście przygotowań do konkursów;
- opracowanie materiałów autentycznych dla pracy dydaktycznej;
- wykorzystanie metod aktywizujących na lekcjach języka obcego;
- dobór materiałów kulturoznawczych do wykorzystania w pracy z uczniem zdolnym oraz w celu wzbogacenia warsztatu nauczyciela języka obcego;
- nowa podstawa programowa.

Nauczyciele języka rosyjskiego wraz z uczniami, dzięki współpracy z Instytutem Rusycystyki UŁ, co roku mają możliwość wzięcia udziału w zajęciach otwartych w ramach Festiwalu Nauki, Kultury i Sztuki w Łodzi (w tym roku odbyła się już XIII edycja). Przez OKE prowadzone są szkolenia na egzaminatorów egzaminów gimnazjalnych i maturalnych. Prężnie działa również Joanna Gregorczyk, doradca metodyczny w Pułtusk, przy [MSCDN w Warszawie/Wydział w Ciechanowie](#). Oto przykłady form doskonalenia nauczycieli języków obcych z ostatnich dwóch lat wynikające z planu pracy doradcy metodycznego, priorytetów mazowieckiego kuratora oświaty, potrzeb nauczycieli języka rosyjskiego/języków obcych:

- planowanie lekcji a stopień realizacji celów;
- praktyczne wykorzystanie teorii wielorakich inteligencji w nauczaniu języków obcych;
- wykorzystanie multimedii w edukacji językowej uczniów;
- tablica interaktywna w pracy nauczyciela języka obcego;
- techniki pracy z dziećmi na zajęciach językowych;
- podniesienie efektywności kształcenia językowego uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – forma doskonalenia zawodowego prowadzona we współpracy ze specjalistami z poradni psychologiczno-pedagogicznych;
- interkulturowość na lekcji języka obcego;
- kulturo- i realizm w nauczaniu języka obcego;
- realizm w procesie nauczania języka rosyjskiego;
- imprezy językowe w szkołach – dzielenie się doświadczeniami;
- prezentacje nauczycielskie dotyczące festiwalu; dni rosyjskich w szkołach, konkursów językowych; spotkanie przy samowarze;
- zmiany dotyczące programu nauczania i wyboru podręcznika w świetle nowej podstawy programowej i innych aktów prawnych;

- warunki udziału nauczycieli-rusycystów w stażu językowym w Instytucie Puszkina w Moskwie;
- aplikowanie nauczycieli języków obcych, w tym języka rosyjskiego, o granty w ramach programu Unii Europejskiej Comenius – Mobilność szkolnej kadry edukacyjnej (program „Uczenie się przez całe życie”).

Doradca metodyczny udziela indywidualnych konsultacji w takich obszarach, jak: problemy metodyczne w pracy nauczyciela; aktualne spojrzenie na awans zawodowy nauczycieli – wymagania niezbędne do uzyskania kolejnych stopni awansu i sposoby ich przedstawiania/dokumentowania; zmiany w edukacji językowej w szkołach różnych etapów edukacyjnych – wdrażanie nowej podstawy programowej; inne tematy i zagadnienia wg potrzeb zgłoszonych przez nauczycieli.

W Gorzowie Wielkopolskim pod kierownictwem Haliny Uchto, konsultantki ds. języka rosyjskiego z [Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego](#), każdego roku pod koniec sierpnia nauczyciele zapraszani są na konferencję, a w ciągu roku szkolnego organizowane są konsultacje indywidualne i zbiorowe.

Z inicjatywy doradcy metodycznego Bogumiły Różańskiej-Świerkot [Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Wodzisławiu Śląskim](#) współpracuje z Akademią Podwyższania Kwalifikacji i Doskonalenia Pracowników Oświaty w Moskwie. Pracownicy katedry literatury wzięli udział w Forum Edukacyjnym pod hasłem: *Dziecko jest jutrem* zorganizowanym w październiku 2012 r. w Wodzisławiu Śląskim. Przeprowadzili oni warsztaty metodyczne dla nauczycieli oraz wygłosili wykład na temat działalności Centrum Janusza Korczaka w strukturach moskiewskiej Akademii. Organizowane były również **regionalne warsztaty metodyczne dla nauczycieli, prowadzone przez Rosjanki mieszkające w Czechach. Bezpośredni kontakt z rdzennymi użytkownikami języka, możliwość porównania metod i form pracy, wymiana doświadczeń i wykorzystanie dobrych praktyk w aspekcie międzynarodowym stanowiły dla nauczycieli wyjątkową pomoc w organizacji własnego warsztatu pracy.**

Na terenie województwa małopolskiego istnieje możliwość rozwijania posiadanych umiejętności podczas *Krakowskich warsztatów metodycznych* organizowanych przez Zespół Wykładowców Języka Rosyjskiego Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W ramach warsztatów nauczyciele z Polski Południowej mogą poznać nowe techniki prowadzenia zajęć, odświeżyć zapomniane metody oraz otrzymać szansę dokształcania się i rozwoju osobistego. Pierwsze szkolenia spotkały się z dużym zainteresowaniem. Pilotażowy projekt UJ ma wielkie szanse powodzenia, gdyż do tej pory w województwach południowych nauczyciele rusycyści nie mieli zbyt wielu możliwości doskonalenia zawodowego.

Z osobną i różnorodną ofertą kulturalno-oświatową dla nauczycieli języka rosyjskiego województwa małopolskiego wychodzi Centrum Języka Rosyjskiego przy Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie. W województwie zachodniopomorskim podobną ofertę posiada Centrum Kultury i Języka Rosyjskiego w Słupsku, a w województwie lubelskim: Centrum Języka i Kultury Rosyjskiej przy UMCS.

Ciekawą ofertę seminaryjną posiada Uniwersytet Viadrina we Frankfurcie na Odrę, w którym pod kierownictwem Eleny Dormann, kierownika Zakładu Języka Rosyjskiego, jest organizowane seminarium pt. *Интерактивные методы и материалы для преподавания русского языка как иностранного в вузах вне языковой среды*. Wydarzenie ma miejsce co roku pod koniec września. Uniwersytet Viadrina proponuje noclegi po stronie polskiej w Słubicach, a zajęcia odbywają się po drugiej stronie Odry w Niemczech. Na seminarium spotykają się nauczyciele i wykładowcy języka rosyjskiego z całej Europy, rozmawiają o problemach w nauczaniu rosyjskiego poza Rosją. Organizatorzy zawsze zapraszają specjalistów w dziedzinie nauczania języka rosyjskiego jako obcego z Europy i Rosji oraz przedstawicieli rosyjskich wydawnictw.

O wszystkich ważniejszych wydarzeniach związanych ze szkoleniami, konferencjami i kongresami dla rusycystów można się dowiedzieć ze strony Międzynarodowego Stowarzyszenia Wykładowców Języka Rosyjskiego i Literatury МАПРЯА. Obecnie trwają przygotowania do XIII Kongresu МАПРЯА, który odbędzie się we wrześniu 2015 r. w Grenadzie w Hiszpanii.

Nauczyciele języka rosyjskiego mogą także korzystać z oferty edukacyjnej Uniwersytetu Otwartego UW, w ramach którego prowadzone są kursy, które mogą zainteresować nauczycieli: *Open your mind – trening innowacyjności i twórczego myślenia; Myślenie kreatywne w praktyce; Skuteczne zarządzanie sobą w stresie; Doskonała pamięć – techniki*

skutecznego zapamiętywania i utrwalania wiedzy i dziesiątki innych. Aby obserwować warsztat nauczyciela i zapoznać się z formami pracy, technikami, materiałami dydaktycznymi stosowanymi przez nauczycieli akademickich, można wziąć udział w tematycznych kursach języka rosyjskiego i wykładach monograficznych dotyczących różnych obszarów kultury i cywilizacji Rosji, jak również w zajęciach z praktycznej nauki języka rosyjskiego.

Podsumowując, należy przypomnieć, że dzięki szkoleniom rozwijamy się w naszej dziedzinie, gdyż nauka ciągle idzie naprzód i dokonywane są coraz to nowe odkrycia. Uczestniczenie w szeregu seminariów to również ciągłe powtarzanie znanego materiału, obserwowanie warsztatu nauczyciela ze wszystkimi elementami takimi jak: zarządzanie czasem, przygotowanie materiałów, zachowanie, panowanie nad grupą, modulacja głosu, formułowanie poleceń. Chciałoby się powiedzieć, że nie ma złego szkolenia. **Uczestnictwo w seminariach to prawie zawsze inspiracja do własnych zajęć, czerpanie z wiedzy innych uczestników. I wreszcie każde szkolenie może być ciekawą odmianą w nauczycielskim życiu. Każdy warsztat zmusza nas do wyjścia z domu i to również bywa pożyteczne. Dzięki temu poznajemy nowych ludzi, nawiązujemy kontakty. Na szkoleniach nauczyciele języka rosyjskiego mogą poczuć wspólnotę, przynależności do grupy i uwierzyć, że uczą ciekawego języka komunikacji międzynarodowej.**

Bibliografia

- Gregorczyk, J. (2012/2013) *Podróże kształcą*; „Carpe diem” (Czasopismo młodzieży LO im. Piotra Skargi w Pułtusku) nr 3.
- *Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela* (DzU z 2006 r. nr 97, poz. 674, z późn. zm.).
- *Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* (DzU z 2005 r. nr 164, poz. 1365, z późn. zm.).

dr Wojciech Sosnowski

Kierownik Zakładu Języka Rosyjskiego Szkoły Języków Obcych UW. Wykładowca języka rosyjskiego w Szkole Języków Obcych UW, College of Europe (kampus Natolin), Uniwersytecie Otwartym Uniwersytetu Warszawskiego. Wykładała również w Rosyjskim Ośrodku Nauki i Kultury. Adiunkt w Zakładzie Językoznawstwa Instytutu Sławyistyki PAN. Publikuje prace z dziedziny językoznawstwa i metodyki nauczania języków obcych. Członek Rady Programowej JOWS.